

pomník Gustava Mahlera v Jihlavě

Občanské sdružení Společenství za zřízení pomníku Gustava Mahlera v Jihlavě

V letech 2010 a 2011 si kulturní svět připomene dvě výročí spojená s nejdůležitějším Jihlavanem, světově uznávaným dirigentem a hudebním skladatelem Gustavem Mahlerem. 7. července 2010 uplyne 150 let od jeho narození a 18. května následujícího roku 100 let od předčasné smrti. Právě tato blížící se jubilea se stala jedním z hlavních podnětů, které vedly ke vzniku občanského sdružení *Společenství za zřízení pomníku Gustava Mahlera v Jihlavě*. Sdružení bylo založeno 14. dubna 2004 v Jihlavě, 19. dubna pak bylo zaregistrováno Ministerstvem vnitra ČR.

Gustav Mahler je patrně jedním z mála významných hudebních skladatelů, který dosud nemá důstojnou sochu. Roku 1909 vytvořil jeho bustu významný francouzský sochař August Rodin, několik bust, mimo jiné i pro jihlavskou expozici Mladý Gustav Mahler a Jihlava, a pamětní desky pro Mahlerovy rodné Kaliště a Jihlavu realizoval významný český sochař a medailér Milan Knobloch. Jihlava, město, v němž Gustav Mahler prožil prvních patnáct let života, v roce 1877 maturoval na zdejší gymnázium, do roku 1889 sem zajížděl za rodiči a sourozenci a až do konce svého života zde měl domovské právo, se může pochlubit ještě zdařilým objektem navrženým jihlavským architektem Martinem Laštovičkou a instalovaným v přízemí Horáckého divadla, který je připomínkou prvního Mahlerova veřejného vystoupení 13. října 1870. Ve 30. letech 20. století byla uspořádána sbírka na postavení pomníku Gustava Mahlera ve Vídni, po obsazení Rakouska však z realizace záměru samozřejmě sešlo. Pokud je nám známo, nachází se skladatelův pomník pouze v italském Toblachu, kde trávil v letech 1908–1910 prázdniny a komponoval zde svá poslední díla.

Přesvědčení, že právě v Jihlavě by měla stát důstojná socha této geniální osobnosti světové hudby, nás vedlo k založení občanského sdružení, jehož cílem je realizace pomníku v tomto městě a jeho odhalení v roce stopadesátého výročí Mahlerova narození. Činnost sdružení bude účelově směřovat k naplnění tohoto záměru. Od samého počátku se setkáváme s podporou a porozuměním Magistrátu města Jihlavy a Krajského úřadu kraje Vysočina.

Se žádostí o vytvoření pomníku jsme se obrátili na významného českého sochaře Jana Koblasy, jehož jméno poskytuje záruku nejvyšší umělecké kvality. Profesor Koblasa naší žádosti vyhověl a začal intenzivně pracovat na návrzích a modelech.

Pro vybudování pomníku bylo z několika uvažovaných lokalit vybráno jako nejvhodnější prostranství městského tržiště v Benešově ulici, na němž v letech 1863–1939 stála židovská synagoga, kterou Gustav Mahler s rodiči navštěvoval. Místo leží za městskými hradbami, čímž je naznačena vydědění židovského etnika, kterou Mahler pociťoval po celý svůj život, a zároveň se nachází v rušné Benešově ulici, která je vnímána jako hlavní jihlavská třída, a je tedy dostatečně důstojné. Takového využití prostoru, na němž stával místními nacisty vypálený templ, bude zároveň důstojnou připomínkou jihlavských obětí holocaustu.

Dne 18. května 2005 představil Jan Koblasa svoji koncepci parku s pomníkem Gustava Mahlera oficiálně na jihlavské radnici. 12. ledna 2006 Rada města Jihlavy odsouhlasila jak umístění pomníku v Benešově ulici, tak koncepci profesora Koblasy. Město Jihlava hodlá v letošním roce uvolnit čtyři miliony korun na parkovou úpravu pozemku. Realizaci pomníku, tj. sochy a ostatních sochařských prvků, bude zajišťovat Společenství za zřízení pomníku Gustava Mahlera v Jihlavě. Náklady by podle předběžných kalkulací neměly přesáhnout dva a půl milionu korun. Město Jihlava i kraj Vysočina nám ústy svých vrcholných představitelů přislíbily spolufinancování pomníku až do výše poloviny skutečných nákladů. Druhou polovinu bude třeba opatřit od sponzorů, drobných dárců a také prostřednictvím veřejné sbírky, kterou hodláme vyhlásit.

Věříme, že i díky Vašemu daru se podaří záměr realizovat!

Návrh na park Gustava Mahlera v Jihlavě s pomníkem skladatelovým

Jan Koblasa

Domnívám se, že skladateli takového formátu, jako je Gustav Mahler, není možné jenom postavit pomníček za hradbami a dost. Myslím, že je nutno, aby celá úprava vymezeného prostoru byla proměněna v park, který by měl velkorysost a symbolickou úroveň vyzařující z Mahlerovy hudby. Mistrův pomník sám by byl jenom jeho centrálním bodem.

O Mahlerovi je známo, že byl velkým obdivovatelem přírody, která se v jeho hudbě ve všech rovinách bez ustání objevuje. Proto bude nutno základní přírodní prvky použít ve struktuře parkové úpravy. Ty pak bude třeba modifikovat ve smyslu přeměněném (jako je příroda podávána na japonských či čínských obrazech) do různých symbolických plánů. Ty obrazy a také východní poezii ctil Mahler pro její zhuštěnost. Také ji v tom smyslu používal ve své hudební řeči.

Můj návrh spočívá na použití základních přírodních prvků podobně přeměněných.

Chtěl bych použít KÁMEN sochařsky zpracovaný i volně ložený, ale i použitý pro užité objekty jako ohrazení, obrubníky, lavice atd., VODU jako vodní plochu i jako skupinu vodotrysků, ROSTLINY – trávnik, plošnou zeleň, ale i organizované květiny, křoviny (rododendrony i jiné stále zelené odrůdy) i dekorativní stromy a popínavé rostliny, aby měl park po celý rok zajímavý a živý výraz.

Věřím, že konečný projekt parku bude splňovat všechny předpoklady stát se MÍSTEM, které bude navštěvováno a používáno v dobrém slova smyslu jak místními občany, tak zástupy z celého světa příšlymi se poklonit památce místa, které formovalo základy Mistrovy tvorby a které i nyní vyzařuje jak dobu minulou, ale i současně stimuluje a vyzývá k zamyšlení a meditaci o Mistrovi a o jeho nádherné tvorbě.

Základním objektem celého projektu je pomník GUSTAVA MAHLERA. Navrhuji figuru v mírně nadživotní velikosti, tzn. cca 250 cm vysokou (to je klasická výška, která byla již odedávna používána jako znázornění figury 1:1, od antiky po kupř. Rodinovu figuru Balzaca). Rozhodl jsem se pro figuraci,

jejíž tělo je podáno v dobré proporci, ale ve velmi zjednodušeném tvaru. Vyrůstá z hrubě vytvořené hmoty podstavce, která se směrem vzhůru zpevňuje a nabývá pevně modelovaný tělesný tvar. Ten bez popisných detailů vyrůstá do horního dílu těla zakončeného ramenou, krkem a portrétem, který vyzařuje napětí podobné tomu, když se dirigent snaží ovládnout mnohohlavý orchestr anebo když skladatel přijímá z přírody slyšení své jedinečné hudby. Celá figura je lehce předkloněná do vypjatého postoje, jako když květina vzhlíží ke zdroji života. Měl jsem tak trochu na mysli Mahlerovu píseň o kázání ptákům a rybám.

Jediným popisným detailem je mašlovitá vázanka, která jaksí nezbytně k figuře Mahlera patří. V podstatě neexistuje jeho vyobrazení bez „motýlka“. V našem případě naznačuje předěl od tělesného k duchovnímu, i když celá takto pojatá figura (rozehratá hermovka) v sobě nese tento tak typický mahlerovský výraz.

Bronzová figura stojí na 120 cm vysokém leštěném žulovém podstavci, který je zčásti seříznutým jehlanem s pravouhloú zadní stranou. Na přední hladké straně je vyzlacený Mahlerův podpis. Ostatní tři strany jsou pokryty florálním ornamentem, špičákem vysekaným do leštěného kamene. Pokusíme se najít krásnou mráкотínskou žulu (i když by červená žula byla asi opticky účinnější). Bronzová figura bude tmavě patinována do měděnkovitě zeleného odstínu.

Pod figurou bude kvadratické prohloubení se sedacími stupni s kulatou nízkou vodní plochou vyloženou oblázky, v níž bude zabudován kamenný cca 100 cm vysoký podlouhlý objekt cca 400–500 cm dlouhý a cca 50 cm široký s deseti otvory střikajícími vodu, která pak stéká po bocích kamene do vodní plochy. Kamenné dlouhé stěny jsou zvrásněny vodorovnými řezy a odštípaným kamenem, zatímco boky jsou zaoblené a leštěné. Deset otvorů může být zakončeno nízkými bronzovými individuálně modelovanými hubičkami, aby i v zimních měsících, kdy nebudou fontány vodu chrlit, byl čitelný znak deseti symfonií.

Hlavní vchod do parku je od hlavní ulice akcentován dvěma figurami k sobě pohlížejících kamenných ptáků, které tvoří zvláštní bránu do parku a současně znamenají – akcent – poutající na UDÁLOST, která se za bránou odehrává. Je to znak nebo symbol zobrazující vztah, souvztažnost, lásku ale i ZPĚV, tedy jevy a stavy, o nichž tak hluboce a bez ustání hovoří Mahlerova hudba. Ptáci jsou cca 400 cm vysokí. V zadní části za sochou je ještě třetí pták, menší, k těm dvěma vepředu (ale i k pomníku) vzhlížející, který váže celý prostor do v sobě uzavřené jednoty.

Ptáci jsou z kamene, z kamenných dílů různě pojednaných, od hrubě strukturovaných, přes špicované ale i řezané, až po leštěné plochy. Materiál mohu určit teprve až zjistím, jaké jsou možnosti, které dávají lomy a dílny mráкотínské, eventuálně jiné dostupné lomy.

Toto je má sochařská představa o parku GUSTAVA MAHLERA pro město Jihlavu. Detaily a upřesnění, jakož i možnosti sezení, osvětlení atd. samozřejmě přijdou až ve spolupráci s představiteli města Jihlavy, architektem a zástupci společnosti pro stavbu pomníku GM.

Gustav Mahler

narozen 7. 7. 1860 v Kalištích u Humpolce
zemřel 18. 5. 1911 ve Vídni
hudební skladatel a dirigent

Od října 1860 do podzimu 1875, kdy odešel studovat na vídeňskou konzervatoř, žil v Jihlavě, v letech 1869–1875 řádný student jihlavského gymnázia, 1875–1877 zde studuje jako privatista, 12. září 1877 maturita. V letech 1870–1883 několik veřejných vystoupení v Jihlavě, do roku 1889 návštěvy u rodičů. Až do své smrti měl v Jihlavě domovské právo.

Jako dirigent působil v Bad Hall (1880), Lublani (1881–1882), Olomouci (1883), Kasselu (1883–1885), Praze (1885–1886), Lipsku (1886–1888), Budapešti (1888–1891), Hamburku (1891–1897) a Vídni (1897–1907, umělecký ředitel vídeňské Dvorní opery), 1908–1911 pohostinsky v newyorské Metropolitaní opeře, současně vedl tamní Filharmonickou společnost.

Je považován za posledního velkého symfonika 19. století, který zároveň otevřel nástup moderně. Jeho díla měla silný vliv především na tvorbu Schönbergova okruhu. V 60 letech byl znovu objeven jako významný symfonik a písňový skladatel pozdního romantismu. Jeho hudba fascinuje propojením různých žánrových prvků lidové a užitkové hudby s velkou symfonickou formou a hlubokým duchovním nábojem.

Složil 10 symfonií (symfonie č. 10 nedokončená), kantátu Žalobná píseň, písňové cykly Písně potulného tovaryše, Chlapcův kouzelný roh, Písně o mrtvých dětech a Píseň o Zemi, která bývá řazena mezi symfonie.

Jan Koblasa

narozen 1932 v Táboře
sochař, malíř, grafik a scénograf

Absolvent pražské Akademie výtvarných umění (1952–1958), spoluzakladatel skupiny Šmidrové, která vycházela z dadaismu, organizátor konfrontačních vystoupení mladých tvůrců, v 60. letech vůdčí postava radikálního proudu českého umění. V roce 1968 emigroval do Itálie, v letech 1969–1982 žil v severoněmeckém Kielu, kde založil a do roku 1998 vedl obor volné plastiky na Muthesius Hochschule Kiel. Od roku 1982 žije a pracuje v Hamburku. Od roku 1990 se pravidelně vrací do Čech, kde měl několik výstav, realizoval zde zakázky a v letech 2002–2005 působil jako profesor sochařství na AVU v Praze. Letos, v termínu 1. 8.–30. 10., se uskuteční jeho retrospektivní výstava v Oblastní galerii Vysočiny v Jihlavě.

Od roku 1966 se účastní sochařských sympozií, jeho práce jsou zastoupeny ve veřejných i soukromých sbírkách v Evropě, Americe, Asii a Africe, k významným realizacím patří například výzdoba presbytáře kostela sv. Petra a Pavla v Jedovnici (1963–64, s Mikulášem Medkem), reliéf v hale ruzyňského letiště (1967), Ukřižování pro kostel sv. Pavla a Gerhardta v Dietrichsdorfu (1983), plastiky Sedm dní a Sloup života v Kielu (1989) či Odysseus a Penelope v Českých Budějovicích (1996). Za svoji tvorbu obdržel řadu cen a vyznamenání.

**Společenství za zřízení pomníku Gustava Mahlera v Jihlavě
občanské sdružení se sídlem v Jihlavě, Stamicova 13, IČO 26662361**

Kontakt:

Ing. Josef Poukar, Stamicova 13, 586 01 Jihlava, tel. 567 211 844, e-mail: poukar2@volny.cz

Petr Dvořák, Opatov 44, 588 05 Dušejov, tel. 567 272 226, e-mail: dvor44@seznam.cz

Číslo účtu: 4200035839/6800 (Volksbank CZ)

Při zasílání finančních darů na vybudování pomníku Gustava Mahlera v Jihlavě
uvedte Vaše jméno (název firmy) a adresu